

РОЗДІЛ 7 ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 778.534.45: 81'25

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.37.32>

ОСОБЛИВОСТІ ТИФЛОКОМЕНТУВАННЯ У НІМЕЦЬКІЙ ВІЙСЬКОВІЙ ДРАМІ «UND VERGIB UNS UNSERE SCHULD»

CHARACTERISTICS OF TYPHLOCOMMENTARY IN THE GERMAN WAR DRAMA “UND VERGIB UNS UNSERE SCHULD”

Гаман І.А.,

orcid.org/0000-0002-9042-5162

кандидат філологічних наук,

*доцент кафедри теорії, практики та перекладу німецької мови
Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського*

Чайковська О.Ю.,

orcid.org/0000-0001-9945-4296

кандидат філологічних наук,

*доцент кафедри теорії, практики та перекладу німецької мови
Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського*

Данилюк А.С.,

orcid.org/0009-0006-9155-7665

здобувачка вищої освіти

Wolf GoIT Neoversity

У статті розглядається проблема доступу до відеоконтенту для людей з порушеннями зору, яка стала особливо актуальною в Україні на тлі війни. Внаслідок зростання числа осіб із фізичними обмеженнями, зокрема, повною або частковою втратою зору, необхідно знайти ефективні рішення для поліпшення їхнього життя та інтеграції в суспільство. Одним із таких рішень є тифлокоментування – спеціалізований аудіальний опис візуальних елементів, який дозволяє людям з порушеннями зору краще сприймати фільми, театральні вистави та інші культурні продукти.

Під час дослідження проблеми доступу людей з порушеннями зору до відеоконтенту важливо акцентувати увагу на тому, що переважна частина інформації транслюється глядачеві за допомогою візуальних образів. Незважаючи на те, що незрячі люди сприймають на слух слова акторів та звуки навколишнього середовища, вони стикаються з труднощами у ідентифікації мовця, розумінні дій, що відбуваються з персонажами, інтерпретації реакцій та емоцій акторів, які часто передаються мімікою та рухами тіла. Завдяки тифлокоментарям до аудіовізуального контенту люди з порушеннями зору отримують доступ до більш широкого спектру інформації, що міститься у відеоконтенті.

У статті викладений аналіз тифлокоментарів німецької військової драми «Und vergib uns unsere Schuld», яка висвітлює жорстокість нацистського режиму щодо людей з інвалідністю під час Другої світової війни. Досліджується роль тифлокоментарів у створенні емоційного контексту фільму, а також проблеми, пов'язані з їх реалізацією, такі як обмежений час для озвучення. Зокрема, у статті проаналізовано, як тифлокоментарі передають ключові моменти сюжету, характерні риси персонажів і важливі візуальні деталі, що сприяє повноцінному сприйняттю фільму людьми з порушеннями зору.

Окрім того, автори статті підкреслюють важливість адаптації технологій для забезпечення рівного доступу до культурних і освітніх ресурсів. Обговорюється досвід українських та зарубіжних дослідників у цій сфері та значення тифлокоментування для розвитку інклюзивного середовища. Таким чином, стаття є важливим внеском у розуміння ролі доступності в інформаційному просторі та соціальній інтеграції осіб із порушеннями зору.

Ключові слова: тифлокоментування, порушення зору, аудіоопис, німецька військова драма.

The article discusses the problem of access to video content for people with visual impairments, which has become especially relevant in Ukraine amid the war. Due to the growing number of people with physical disabilities, including full or partial vision loss, effective solutions must be found to improve their lives and integration into society. One of these solutions is audio description, a specialized audio description of visual elements that allows visually impaired people to perceive better films, theatrical performances, and other cultural products.

When studying the problem of access to video content for visually impaired people, it is important to emphasize that the vast majority of information is transmitted to the viewer through visual images. Although blind people can hear the words of actors and the sounds of the environment, they face difficulties in identifying the speaker, understanding the characters'

actions, and interpreting the reactions and emotions of the actors, which are often conveyed by facial expressions and body movements. Thanks to audio descriptions of audiovisual content, people with impairments can access a wider range of information contained in video content.

The article presents an analysis of the audio description of the German war drama *Und vergib uns unsere Schuld*, which highlights the cruelty of the Nazi regime against people with disabilities during World War II. The role of audio commentary in creating the emotional context of the film is explored, as well as the problems associated with its implementation, such as the limited time for voice-over. In particular, the article analyzes how audio description conveys key plot points, character traits, and important visual details, contributing to visually impaired people's full perception of the film.

In addition, the article's authors emphasize the importance of adapting technologies to ensure equal access to cultural and educational resources. They discuss the experience of Ukrainian researchers in this area and the importance of audio commentary for developing an inclusive environment. Thus, the article is an important contribution to understanding the role of accessibility in the information space and social integration of visually impaired persons.

Key words: audio commentary, visual impairment, audio description, German war drama.

Постановка проблеми. В Україні спостерігається зростання кількості людей з порушеннями зору. Останні три роки цьому зростанню сприяє вторгнення країни-агресора на територію нашої держави. На превеликий жаль, захисники України повертаються з поля бою з фізичними порушеннями. Серед них – повна або часткова втрата зору. Це підкреслює серйозність проблеми, яка потребує уваги та заходів для покращення умов життя не лише українських захисників, а й цивільних громадян.

Ці люди використовують Інтернет завдяки спеціалізованим програмам, які частково уможливають перегляд різного виду контенту. Розвиток технологій сприяв створенню комп'ютерних систем, що полегшують комунікацію для осіб з порушеннями зору. Важливою є адаптація комп'ютерних технологій для їхньої інтеграції у суспільство.

Будь-який відеоконтент займає важливе місце в інформаційному просторі, проте його доступність для людей з порушенням зору залишається обмеженою. Зрячі отримують до 80% інформації через візуальний канал, а люди з повною втраченою зору мають менше можливостей для сприйняття такої інформації, оскільки не кожен відеоматеріал має тифлокоментарі. Це може призвести до інформаційної нерівності та обмеження доступу до культурних і освітніх ресурсів.

Досліджуючи проблему доступу до відеоконтенту для осіб з порушеннями зору слід зазначити, що більшість інформації передається через візуальні образи [2, с. 139]. Незрячі сприймають звуки та голоси, але мають труднощі з ідентифікацією персонажів і розумінням подій, оскільки емоції та реакції часто передаються через міміку та жести. Тифлокоментарі забезпечують доступ до ширшого спектру інформації, що міститься у відеоконтенті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню тифлокоментарів в українському та міжнародному науковому просторі присвятили свої роботи такі вчені, як А. Б. Демчук,

Т. Г. Лукьянова, В. А. Павленко, В. В. Литвин, Е. Ю. Хайке, Х. Д. Сінтес та інші. Їхні дослідження охоплюють широкий спектр тем, зокрема: лінгвістичні особливості тифлокоментарів, психологічні аспекти сприйняття тифлокоментарів, культурні та технічні аспекти створення тифлокоментарів.

Постановка завдання. Основною метою статті є аналіз особливостей тифлокоментування німецької військової драми «*Und vergib uns unsere Schuld*», порівняння тифлокоментування українською мовою з оригіналом німецькою.

Виклад основного матеріалу. *Тифлокоментування* – це спеціальний аудіальний опис візуальних елементів, який допомагає людям із порушеннями зору або повною втраченою зору зрозуміти те, що відбувається на екрані, сцені чи в іншому візуальному контексті [1, с. 147]. Такий опис зазвичай надається глядачеві/слухачеві під час перегляду фільмів, вистав, спортивних матчів. Він включає в себе розповідь про дії, міміку, жести, пейзажі, костюми та інші важливі візуальні деталі, які інакше могли б залишитися непомітними для незрячих людей.

Тифлокоментування, або *аудіоопис*, використовують у різних сферах, щоб забезпечити доступність візуальної інформації для людей з порушеннями зору [3, с. 41].

У фільмах та серіалах тифлокоментарі додаються як окремий аудіотрек. Описуються сцени, які важко зрозуміти без зорової інформації: рухи персонажів, вирази обличчя, локації, важливі візуальні елементи сюжету.

У театральних виставах коментатори за допомогою спеціальної апаратури надають опис подій на сцені. Глядачі із зоровими порушеннями слухають коментарі через навушники.

У музеях тифлокоментарі використовуються для опису експонатів і загальної атмосфери виставок. Завдяки цьому люди з порушенням зору можуть отримати уявлення про зовнішній вигляд предметів мистецтва або артефактів.

Під час спортивних матчів тифлокоментування описує дії на полі, допомагаючи людям з пору-

шенням зору розуміти, що відбувається у грі.

Системи тифлокоментування використовуються також у громадських місцях, таких як аеропорти, вокзали чи торгові центри, щоб полегшити пересування людей з порушеннями зору [4, с. 43].

«Und vergib uns unsere Schuld» – це короткометражна драма (14 хвилин) про знищення людей з обмеженими можливостями в гітлерівській Німеччині. Фільм розгортається на тлі жахливих подій Другої світової війни (1939 рік), в епіцентрі яких опиняється юний хлопчик Пітер. Народжений без однієї руки, він з ранніх років стикається з жорстокістю та упередженнями з боку оточуючих. Із початком правління нацистів життя Пітера перетворюється на жахіття. Фашисти, вважаючи людину з інвалідністю неповноцінною та занадто дорогою для утримання, розпочинають систематичне винищення таких, як він. Мати Пітера, рятуючи сина від неминучої загибелі, організовує його втечу. З цього моменту юнакові доводиться самостійно виживати в жорсткому світі, де на кожному кроці його підстерігає небезпека. Фільм ґрунтується на трагічних подіях Голокосту, коли мільйони людей, в тому числі люди з інвалідністю, стали жертвами жорстокого режиму нацистів. Ця подія слугує жорстким нагадуванням про жахливі наслідки дискримінації, фанатизму та нетерпимості.

Фільм характеризується мінімальною кількістю діалогів, акцентуючи увагу на візуальних елементах, які відіграють ключову роль у створенні атмосфери та сприйнятті подій глядачами/слухачами. Ця особливість робить тифлокоментар особливо важливим для забезпечення доступності фільму для людей з порушеннями зору.

З 17 секунди починається епіграф, при цьому тифлокоментар починається, коли на екрані зображена назва фільму. Озвучення епіграфу розпочинається заздалегідь, адже його тривалість на екрані становить лише декілька секунд, що не дає актору дубляжу можливості озвучити його повністю. Одразу за епіграфом з'являється сцена, яку також необхідно описати протягом короткого проміжку часу, оскільки вона містить багато деталей, важливих для розуміння перед початком діалогу. З огляду на це, вважаємо, що акторами дубляжу та озвучення було прийнято рішення розпочати тифлокоментар епіграфу раніше, щоб встигнути його озвучити, не порушуючи цілісності опису наступної сцени та не забираючи час, необхідний для опису інших подій на екрані.

Die Moral einer Gesellschaft zeigt sich in dem, was sie für ihre Kinder tut. – Dietrich Bonhoeffer. – Моральність суспільства визна-

чається його ставленням до дітей. – Dietrich Bonhoeffer [5].

Починаючи з 22 секунди, отримуємо опис головного героя, проте в цей час на екрані досі зображений епіграф. Тифлокоментарі з'являються не одночасно із відповідними зображеннями, для того щоб люди з порушенням зору мали змогу отримати якомога точніший і повний опис того, що відбувається на екрані.

Через те, що опис складається з двох речень, а цитата однієї з героїнь починається вже через 3 секунди, пауза доволі коротка і актор має встигнути озвучити все, що на думку авторів є необхідним, щоб люди з порушенням зору мали повне уявлення, що відбувається на екрані. До того ж важливим елементом тифлокоментарів є швидкість озвучки, яка має на меті так само донести до адресата усе, що відбувається на екрані.

In einem Klassenzimmer notiert ein Zwölfjähriger mit blondem Haar und Seitenscheitel die Rechnung – zweihundertachtzehn minus zweihundertvierzehn. Seine Lösung – vier. – У класі дванадцятирічний хлопчик зі світлим волоссям і боковим проділом записує математичні дії – двісті вісімнадцять мінус двісті чотирнадцять. Його відповідь – чотири [5].

Слід зауважити, що тифлокоментар надає конкретний вік хлопця – дванадцять років. Таке врахування віку допомагає слухачеві з порушенням зору краще зрозуміти, що може переживати підліток та як він себе почуває.

Згідно свідчень очевидців та історичних записів тих подій, Адольф Гітлер ініціював програму «Т-4», яка мала на меті спершу стерилізацію, а потім фізичне усунення душевнохворих, розумово відсталих та осіб зі спадковими захворюваннями. Відповідно, знищенню підлягали непрацездатні особи (люди з інвалідністю та хворі віком від 5 років). Починаючи від знищення дітей, програма впроваджувала цей підхід для всіх вікових груп. Опис наступних сцен надає адресату чітке уявлення про те, як поводить себе головний герой і що він конкретно робить:

Dem Blonden fehlt der rechte Unterarm. Bei dem Stumpf fixiert er einen Spitzer auf dem Tisch und spitzt mit Links einen Bleistift an. – У блондина відсутнє праве передпліччя. Біля кінцівки він закріплює на столі гострилку і лівою рукою гострить олівець [5].

Наступний опис надає уявлення про те, як виглядає клас, в якому навчається хлопчик:

Ein rotes Banner mit Hackenkreuz überspannt die Stirnseite des Klassenraums. An der Wand hängt ein Porträt von Adolf Hitler. Darauf in weißen Lettern:

«Ein Volk, ein Reich, ein Führer. – Червоний прапор з розсіченим хрестом перетинає передню частину класу. На стіні висить портрет Адольфа Гітлера. На ньому білими літерами написано: Один народ, один рейх, один фюрер [5].

Хоча вік учнів також є різним і це важлива інформація, обмежений час не дозволяє надати розширений тифлокоментар. У цьому випадку пріоритетом стає висвітлення ключових аспектів кімнати, що суттєво впливають на розуміння фільму для людей з порушенням зору.

Аналізуючи усю кінострічку ми можемо зазначити, що тифлокоментарі надають дуже драматичний характер сприйняттю, який допомагає відчуття всю напругу фільму. Прикладом може слугувати сцена, де будинок родини Веберів (мати – вчителька та син – хлопчик з інвалідністю) шукають солдати та офіцер Вермахту з метою знищення обох:

Die Mutter hat den Teller fallen lassen. Erschrocken springt Peter auf. Mit den Händen umschließt die Mutter Peters Gesicht. – Мама Пітера впустила тарілку. Хлопець підскакує, злякавшись. Жінка закриває обличчя Пітера руками.

Fahrig legt sie dem Jungen einen Mantel um. – Вона поспіхом одягає на хлопчика пальто [5].

Слід вказати, що наведені приклади не накладаються та не приглушують слова самих героїв, хоча між тифлокоментарями та репліками персонажів паузи становлять мікросекунди, що допомагає зробити висновок, що люди з вадами зору відчують безперервну напругу. Проте помічено, що інколи брак часу впливає на опис самого коментаря, змушуючи ділити його на частини, бо між ними є репліка одного з героїв:

Peter läuft davon ... – Пітер тікає....

...und verlässt das Haus durch die Hintertür. – ...і виходить з дому через задні двері [5].

Ще однією сценою, де тифлокоментар влучно передає напруженість фільму є втеча головного героя – хлопчика Пітера від солдатів:

Stolpernd läuft Peter über ein verschneites Feld mit hüfthohen Gräsern. Er trägt einen Strickpullover, Dreiviertel Hosen, Kniestrümpfe und Stiefel. Am Ende seiner Unterarmprothese befindet sich ein Bügel anstelle einer Hand. Peter erreicht einen umgestürzten Baum mit verzweigtem Astwerk. Er stützt sich gegen den Stamm und geht um ihn herum. Von der Seite stürmt der Offizier auf Peter zu und ergreift ihn. – Пітер спотикається на засніженому полі з травою по пояс. Він одягнений у в'язаний джемпер, штани довжиною три чверті, гольфи та черевики. На кінці його протезованого передпліччя замість руки – стремено. Пітер добігає до поваленого дерева зі скрученими гілками. Він спирається на стовбур і обходить його. Офіцер підбігає до Пітера збоку і хапає його [5].

У цій сцені увага зосереджена на одязі та діях Пітера, адже його спроби втекти від німецьких солдатів характеризують те, наскільки він прагне жити. Тому замість звичайного «Пітер втікає від солдатів», було зазначено кожен його крок: як він майже не падає на землю, добігає до дерева, спирається на нього. У свою чергу в тифлокоментарях не наводиться опис самої погоди, стану хлопця, адже ця інформація зайва та не потрібна для розуміння епізоду.

Висновки. Проаналізувавши тифлокоментарі до короткометражної військової драми «Und vergib uns unsere Schuld», можна зробити висновок, що основне завдання перекладача полягає не лише у відтворенні зовнішніх аспектів персонажів, інтер'єру та ключових подій, а й в описі емоцій героїв. Інша проблема полягає в тому, що під час перекладу виникали труднощі передачі інформації, коли паузи між діалогами були занадто короткими, що унеможливило включення всієї необхідної інформації в тифлокоментарі, а це прямо впливає на якість сприйняття матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Демчук А. Б. Відеоконтент для незрячих: метод тифлокоментування. *Радіоелектроніка, інформатика, управління*. 2014. № 1 (30). С. 146-149.
2. Демчук А. Б. Підхід до розв'язування задачі вибору тифлокоментатора опису сюжету для людей з вадами зору. *Інформаційні системи та мережі. Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2013. № 770. С. 138-142.
3. Литвин В. В. Освітній відеоконтент для людей з вадами зору. *Напрацювання та досвід Національного університету «Львівська політехніка»* : препринт / В. В. Литвин, А. Б. Демчук. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. 20 с.
4. Heike E. Jüngst. *Audiovisuelles Übersetzen: ein Lehr- und Arbeitsbuch*. 2., überarbeitete und erweiterte Auflage. Narr Francke Attempo Verlag, 2020. 336 S.
5. «Пробач нам провини наші» («Forgive Us Our Trespasses»). Netflix. 2022. URL: <https://www.netflix.com/title/81320168> (дата звернення: 10.09.2024).